

Quickscan Meerprijs PlanetProof 2018

Eric Hees
Jenneke van Vliet
Peter Leendertse

Quickscan Meerprijs PlanetProof 2018

Auteurs: Eric Hees, Jenneke van Vliet, Peter Leendertse

© CLM, publicatienummer 984, mei 2019

CLM Onderzoek en Advies

Postbus:

Postbus 62
4100 AB Culemborg

Bezoekadres:

Gutenbergweg 1
4104 BA Culemborg

T 0345 470 700

F 0345 470 799

www.clm.nl

Inhoud

Voorwoord	3
1 Aanleiding	4
1.1 Aanpak	5
2 Meerkosten PlanetProof	8
2.1 Consumptieaardappelen	9
2.1.1 Meerkosten duurzamer middelengebruik	9
2.1.2 Meerkosten teeltmaatregelen	9
2.1.3 Meerkosten certificering	11
2.1.4 Samengevat	12
2.2 Appel	12
2.2.1 Meerkosten duurzaam middelengebruik	12
2.2.2 Meerkosten duurzame teeltmaatregelen	13
2.2.3 Meerkosten certificering	14
2.2.4 Samengevat	15
2.3 Tomaat	15
2.3.1 Meerkosten duurzamer middelengebruik	15
2.3.2 Meerkosten maatregelen	16
2.3.3 Meerkosten certificering	17
2.3.4 Samengevat	18
2.4 Over-all inschatting meerkosten	18
3 Uitbetaling meerprijs	20
4 Slotwoord	24

Voorwoord

De roep om uitbetaling van een reële meerprijs aan telers voor bovenwettelijke (milieu)prestaties is breed hoorbaar. Niet alleen de telers maar ook verschillende maatschappelijke organisaties bepleiten een beloning van de extra inspanning. Met steun van het ministerie van LNV heeft CLM Onderzoek en Advies eind 2018 een quickscan uitgevoerd naar de meerkosten van de teelt van consumptieaardappelen, appel en tomaat onder het schema 'On the way to PlanetProof'. Voor u ligt het resultaat. Het gaat nadrukkelijk om een quickscan, een eerste vingeroefening op basis van gesprekken met een beperkt aantal telers en adviseurs.

Het rapport bevat een aantal suggesties hoe te komen tot uitbetaling van de meerkosten, op een zodanige manier dat telers positief gestimuleerd worden om extra prestaties te leveren boven het wettelijk verplichte niveau.

We hopen dat partijen in de AGF-keten deze quickscan gebruiken in hun ketenafspraken over extra inspanningen voor een duurzamer teelt. We danken de telers, adviseurs en ambtenaren van het ministerie voor hun medewerking aan deze quickscan. Daarbij benadrukken wij dat de auteurs verantwoordelijk zijn voor de inhoud.

De auteurs

1

Aanleiding

In 2016 is door afspraken tussen NGO's (Greenpeace en Natuur&Milieu) en retailbedrijven de vraag naar Milieukeur-certificering in de AGF¹-keten snel toegenomen. Deze duurzaamheids-certificering stelt bovenwettelijke eisen aan diverse milieuthema's (zoals gewasbescherming, klimaat en biodiversiteit) en is voor NGO's een middel om te borgen dat de AGF-keten werk maakt van bescherming van het milieu, met focus op de bijen. Vervolgens heeft Stichting Milieukeur (SMK) in een intensief proces met vertegenwoordigers van telers, afnemers en NGO's gewerkt aan een nieuw certificeringsschema voor plantaardige producten, onder de naam 'On the way to Planetproof', kortweg PlanetProof (ter vervanging van de naam 'Milieukeur'). In dit proces stonden voor SMK de volgende doelen centraal: vereenvoudiging van het schema, internationalisering van het schema en voorkomen van verlies van de ambitie.

Verschillende retailers (Jumbo, Aldi, Lidl, Plus) hebben in 2016 en 2017 gekozen voor PlanetProof (PP) als inkoop-criterium voor hun hele of gedeeltelijke AGF. Regelmatig hebben zij daarbij aangegeven de meerkosten t.o.v. gangbare teelt te willen vergoeden, net als gebeurt in de biologische teelt.² Daarnaast is er aanleiding voor een (bescheiden) bonus voor de PlanetProof-teler³, om hem of haar (1) aan te moedigen en te belonen voor de stap om onder PlanetProof te gaan telen, (2) tegemoet te komen in extra opleiding en informatievergaring, ook van personeel, en (3) het risico dat onder PlanetProof geteeld product door omstandigheden (bijv. verkeerde sortering) gangbaar moet worden verkocht.⁴ Bovendien is er een maatschappelijk belang gediend met een voortdurende verduurzaming van de teelt, stap voor stap, hetgeen ook tot uiting komt in de jaarlijkse aanscherping van het schema, op weg naar PlanetProof.

¹ AGF=Aardappelen, Groente en Fruit

² Expliciet maakt deze toezegging bijvoorbeeld deel uit van de afspraken tussen Jumbo Supermarkten en Greenpeace.

³ <https://www.nieuweoogst.nu/nieuws/2018/03/08/teler-wil-hogere-prijs-milieukeur-groente>

⁴ Voor een vergelijkbare redenering in de veehouderij: "Wanneer veehouders zich binnen een gesloten keten verenigen, kunnen zij meepraten over de eisen die gesteld worden, en over de vrijheid die veehouders krijgen om bepaalde doelen te bereiken. Ook bestaat de mogelijkheid om te onderhandelen over prijs. De onderhandelingsruimte om de prijs te verhogen is beperkt, maar er kunnen bijvoorbeeld wel afspraken worden gemaakt over de stabiliteit van de prijs (ontkoppelen van de reguliere markt), zodat veehouders minder afhankelijk zijn van prijsschommelingen op de wereldmarkt." (Het nieuwe veehouden mogelijk maken (2016) LEI/WUR)

Een bonus kan overigens ook in het belang van de betreffende retailers zijn, namelijk als zij daarmee hun PlanetProof-aanvoer van AGF garanderen. In deze quickscan is als bonus 15% van de **meerkosten** genomen.⁵

Waaruit bestaan de meerkosten van PlanetProof? In opdracht van het ministerie van LNV heeft CLM Onderzoek en Advies een quickscan uitgevoerd naar de meerkosten van het telen van consumptieaardappel, appel en tomaat⁶ onder PlanetProof-certificaat. En naar de vraag hoe een meerprijs zodanig kan worden vormgegeven dat die daadwerkelijk en transparant bij de teler terecht komt. Telers geven namelijk aan in het verleden een vergoeding (bijv. voor GlobalGAP) te hebben zien verdwijnen in de productprijs(onderhandeling).⁷

Het PlanetProof-teeltschema 2018 is een ambitieus schema, dat een belangrijke rol speelt in de verduurzaming van de akker- en tuinbouw. Om te voldoen aan de ambities van het schema zijn bovenwettelijke maatregelen, extra tijd (bijv. scouten van ziekten en plagen) en kosten voor certificatie en controle aan de orde. Om de ambitie van het schema te behouden en de telers mee te nemen in een geleidelijke aanscherping van de criteria is een prijsprikkel een effectieve weg.⁸ Er zijn natuurlijk andere instrumenten denkbaar om verduurzaming te bevorderen, zoals wet- en regelgeving, maar die lenen zich niet voor een bovenwettelijk traject.⁹

1.1 Aanpak

Het gaat hier met nadruk om een quickscan¹⁰. Een beperkt aantal telers en adviseurs is bevraagd, en alleen de meest in het oog springende kosten zijn gekwantificeerd. Dit rapport moet dan ook gelezen worden als een beoordeling via een *expert judgement* van CLM samen met ervaren én recent gecertificeerde telers, alsmede met enkele ervaren praktijkadviseurs die bedrijven adviseren over de uitvoering van duurzame maatregelen en het voldoen aan bovenwettelijke certificaten. De hoofdaandacht in de quickscan gaat uit naar het thema Gewasbescherming, omdat dit door telers en adviseurs wordt gezien als het belangrijkste thema in het certificeringsschema, ook qua complexiteit om te realiseren. Andere thema's en daarmee gepaard gaande meerkosten komen ad hoc en beperkt aan de orde. Een en ander impliceert, dat moet nadrukkelijk worden vastgesteld, dat de uitkomsten een *ondergrens* van de meerkosten aangeven.

⁵ Op zichzelf is de keuze van 15% van de meerkosten (dus niet van de kosten!) willekeurig gekozen, in overleg met de geraadpleegde telers; door de bonus te koppelen aan de *meerkosten* wordt ervoor gezorgd dat bij hogere meerkosten, dus bij een hogere drempel, de aanmoediging ook sterker is.

⁶ Met deze 3 relatief grotere teelten dekken we ook het brede spectrum van PlanetProof plantaardig, namelijk twee open teelten (een akkerbouwgewas en een fruitgewas) en een bedekte teelt.

⁷Zie ook: Baltussen e.a. (2018) Positie primaire producent in de keten, WecR, p.20 e.v.

⁸ Opvallend in dat verband is dat voor zuivel onder het nieuwe PlanetProof-schema al bij aanvang door FrieslandCampina 1 en later 2 cent per liter meer wordt betaald.

<https://www.boerderij.nl/Rundveehouderij/Blogs/2018/12/Kordate-inhaalslag-FrieslandCampina-met-PlanetProof-373955E/>

⁹ Zie bijv. "Financiële prikkels in de landbouw voor verbetering van de waterkwaliteit" (2016), LEI/WUR.

¹⁰ Een quickscan is "een beperkt onderzoek van een bepaald product. Het doel is een globale evaluatie, waarbij de belangrijkste kansen, knelpunten en verbetermogelijkheden worden benoemd. De resultaten van de quickscan kunnen aanleiding zijn tot een uitgebreidere analyse." Voor deze quickscan waren ca. 10 dagen beschikbaar.

Onze aanpak kende de volgende stappen:

1. Analyse van gemiddelde kosten van de maatregelen

We inventariseerden de maatregelen op het gebied van gewasbescherming, die telers en hun adviseurs aangeven toe te passen om op het niveau van PlanetProof te komen en te blijven, voor de 3 gewassen: consumptieaardappel¹¹, appel en tomaat. Per gewas berekenden we aansluitend de (meer)kosten die de maatregelen in de PlanetProof-teelt vragen t.o.v. de gemiddelde gangbare teelt¹² per hectare en per kg product, bij een gemiddelde opbrengst per hectare. Boekhoudkundig zijn kosten en investeringen allebei uitgaven, waarbij investeringen een uitgave zijn voor iets wat langere tijd meegaat en een bepaalde waarde vertegenwoordigt. Vaak is het een uitgave die nu plaatsvindt, maar waarvan de opbrengsten in de toekomst liggen. In deze quickscan is geprobeerd om, waar relevant, een zo goed mogelijke vertaling hiervan te maken naar meerkosten per jaar.

In deze eerste stap hebben we gebruik gemaakt van (1) interviews met telers, (2) interviews met bedrijfsadviseurs en (3) ervaringen van CLM-adviseurs met PlanetProof(-telers). Door deze drie informatiebronnen te combineren is een indicatie gemaakt van de maatregelen en meerkosten van PlanetProof teelt ten opzichte van de gangbare teelt.

2. Analyse van gemiddelde certificeringskosten PlanetProof

Met input van de Stichting MilieuKeur (SMK) stelden we de gemiddelde PlanetProof certificeringskosten (zoals administratie, controle, afdracht) per gewas vast. Ook deze kosten berekenden we per ha en per kg product. Vervolgens analyseerden we voor de drie verschillende gewassen de uitkomsten van de stappen 1 en 2, en lichtten we kort de overeenkomsten en verschillen tussen de gewassen toe.

3. Scan uitbetaling meerprijs

Veel partijen, waaronder telers, handelspartijen, NGO's en LTO, maar ook enkele retailers, hebben zich voorstander getoond van een vergoeding van de meerkosten van PlanetProof telen. Ook de minister van LNV heeft de Tweede Kamer toegezegd dat zij erop wil toezien dat *bovenwettelijke* prestaties op het gebied van duurzaamheid beloond worden.¹³ Er wordt immers een maatschappelijk belang gediend door telers die met hun teeltwijze – gecontroleerd én geborgd – verder gaan dan waartoe wet- en regelgeving hen verplicht.¹⁴

Er bestaat echter de kans dat een aanvankelijke meerprijs vervolgens ‘verdwijnt’ in de prijsonderhandelingen met leveranciers.¹⁵

4. Expert meeting met telers

In deze stap organiseerde CLM op 12 december 2018 een *expert meeting* met een groep telers om de kostenberekeningen en -analyse t.a.v. uitbetaling van de meerprijs te toetsen. De aanvullingen en correcties zijn verwerkt in de concept-rapportage.

¹¹ Ter onderscheid: het gaat hier dus om de tafelaardappel en niet om de fritesaardappel of pootaardappel.

¹² Voor gangbare teelt is gebruik gemaakt van de KWIN (Kwantitatieve Informatie).

¹³ In het Regeerakkoord van Rutte 3 staat daarover: “De ACM gaat erop toezien dat boeren en tuinders hogere prijzen ontvangen van afnemers die bovenwettelijke eisen stellen, bijvoorbeeld ten aanzien van duurzaamheid of dierenwelzijn. “

¹⁴ Ter vergelijking: de prikkel waardoor telers overstappen naar biologische teelt komt deels uit intrinsieke motivatie maar ook voor een belangrijk deel uit de meerprijs, die weliswaar pas na 2-3 jaar omschakelperiode komt maar dan vaak wel aanzienlijk is.

¹⁵ Dit vraagstuk doet zich, in verschillende vormen, ook voor bij andere bovenwettelijke certificeringssystemen met vergoedingen, zoals GlobalGAP en Beter Leven Keurmerk.

5. Rapportage

De concept-rapportage is besproken met en becommentarieerd door medewerkers van de opdrachtgever, het ministerie van LNV. Voor de inhoud van deze rapportage is CLM eindverantwoordelijk.

2

Meerkosten PlanetProof

Telen onder PlanetProof brengt verschillende soorten extra kosten met zich mee:

1. Meerkosten i.v.m. het gebruik van duurder middelen
2. Meerkosten i.v.m. teeltmaatregelen
3. Meerkosten i.v.m. de certificering

Hierna beschrijven we voor resp. consumptieaardappel, appel en tomaat de meerkosten op basis van het schema PlanetProof 2018.¹⁶

Behalve de hiervoor genoemde meerkosten krijgen telers ook te maken met extra inspanningen i.v.m. benodigde kennisvergroting, die meestal gepaard gaan met extra kosten (inhuur en inkoop kennis).

In het algemeen geldt voor telen onder PlanetProof een aantal uitgangspunten:

- gewasbescherming vindt plaats op basis van intensieve monitoring/scouting en met hulp van waarschuwingssystemen,
- biologische gewasbescherming vormt de basis,
- biodiversiteit maakt integraal deel uit van de teelt.

PlanetProof werkt met lijsten van niet toegestane stoffen (lijst A), van aandachtstoffen (lijst B), waarvoor maluspunten worden gegeven, en van groene/laag-risico middelen, waarvoor bonuspunten kunnen worden verkregen. Telers maken, afhankelijk van hun voorkeur en de weersomstandigheden, per jaar een keuze voor de inzet van middelen¹⁷. Daarnaast geldt een jaarlijkse maximum kg-norm voor het gebruik van de middelen. Op deze manier realiseren de telers een duurzamer middelengebruik.

¹⁶ Eind 2018 werd het PlanetProof-schema aangepast. Met die aanpassingen konden wij in deze quickscan geen rekening houden.

¹⁷ In het kader van deze quickscan hebben we geen gebruik kunnen maken van spuitregistraties van PlanetProof-telers en gangbare telers in de verschillende jaren. We hebben gewerkt met de *face-to-face* informatie die telers en adviseurs ons verstrekten.

2.1 Consumptieaardappelen

2.1.1

Meerkosten duurzamer middelengebruik

De in PlanetProof toegestane stoffen en methoden zijn gemiddeld genomen duurder en arbeidsintensiever dan de niet-toegestane stoffen en aandachtstoffen (waarvoor maluspunten worden gegeven). Vaak moeten de telers duurdere middelen kiezen om binnen de werkzame stofnorm te blijven; goedkopere middelen zoals de herbicide Boxer worden in een te grote dosering toegepast en doen daardoor een te grote aanslag op de werkzame stof-ruimte.

Voorbeeld middelenpakket in de PlanetProof teelt van tafelaardappelen:

- Nemathorin (uitsluitend in te zetten in late rassen en vooraf gegaan door bemonstering) in plaats van Vydate en Mocap tegen aaltjes en ritnaalden
- Spruzit (en daarna monitoring met bijv. Kniptorkit) in plaats van Actara tegen ritnaalden
- Teppeki in plaats van Calypso en Gazelle tegen bladluizen
- Waarschuwingssystemen op basis van bladmonsters (ca. € 160/perceel/jaar) in plaats van Narita en Amistar tegen Alternaria
- Revus, Ranman Top en Curzate in plaats van Mancozeb en Orvego tegen Phytophthora
- Duurdere herbiciden, zoals Centium en Challenge, in lagere doseringen en meerdere werkgangen.

Waar het middelenpakket in de gangbare teelt van tafelaardappelen wordt begroot op gemiddeld 700 euro/ha (KWIN-Akkerbouw) komt het middelenpakket voor de PlanetProof-teelt naar schatting van telers en adviseurs op gemiddeld 35% meer ofwel 945 euro/ha.

Subtotaal meerkosten i.v.m. duurzamer middelengebruik: 245 euro/ha.

2.1.2

Meerkosten teeltmaatregelen

In PlanetProof zijn bepaalde maatregelen verplicht of intensiever verplicht dan in de gangbare teelt. De voornaamste maatregelen, voor zover betrekking hebbend op gewasbescherming, bodem en bemesting:

- Gewasbeschermingsplan (IPM = plan voor geïntegreerde gewasbescherming) vooraf, bovenop de gewasbeschermingsmonitor achteraf die wettelijk verplicht is.
- Verplichte gewasbemonstering (kosten ca. 200 euro per bedrijf).
- Sturing stikstofbemesting op basis van meting: als het om één perceel gaat is het laten nemen van een N-monster voordeliger (200 euro), als het om meer percelen gaat is het zelf aanschaffen (ca. 1.200 euro) en meten met de Nitcheck voordeliger.
- Norm actieve stof van 5 en 7,5 kg per hectare voor vroege resp. late aardappelen, vergeleken met inzet van 9-11 kg in gangbare teelt. Daardoor kans op vervroegd moeten doodspuiten of branden en dus opbrengstderving. Risico-inschatting: 10 % derving voor late aardappelen.
- Periodieke controle van de spuitapparatuur elke 2 jaar i.p.v. 3 jaar. Normaal in 3 jaar 300 euro = 100 euro/jaar, nu 300/2 jaar=150 euro dus 50 euro extra per jaar.
- Chemische grondontsmetting verboden / Bodemverbetering (Mycorrhizae).
- Waarschuwingssysteem, niet verplicht maar wel noodzakelijk om te kunnen voldoen aan de kilogramnorm: Dacom/Agrovision (Gewis) voor o.a. Phytophthora: kosten 300 euro/jaar.

- Keuring kunstmeststrooier (mits > 12 meter). V.a. 200 euro/4 jaar.
- Positieve organische stof balans, waarmee op gronden met een hoog OS-gehalte (>2%) aanvoer van vaste mest dan wel compost onvermijdelijk is. Dat betekent mislopen geld bij afname drijfmest én betalen van geld voor compost. Kan oplopen tot 450 euro/ha.¹⁸
- Erfemissiescan: instrument is via internet gratis beschikbaar, maar net als bij andere maatregelen is wel extra tijd nodig voor de uitvoering en interpretatie van de scan. Bovendien: de maatregel schrijft voor dat per jaar minstens één tekortkoming op het gebied van erfemissies opgelost wordt. Dit kunnen dure maatregelen zijn zoals het aanleggen van een wasplaats, aanschaf van een Phytobac, of iets dergelijks.
- Compenseren maluspunten met andere maatregelen (groene middelen, biodiversiteit).
- Meer mechanische onkruidbestrijding (schoffelen) kan noodzakelijk zijn en betekent extra kosten voor arbeid.

Maatregelen energie:

- Koeling

Maatregelen water:

- Waterplan maken (tijdsinvestering).
- Registratie watergebruik (tijdsinvestering).
- Bij beregening met grondwater moet die gestuurd worden op basis van bodemvocht of beregeningsplanner (tijd en kosten).

Maatregelen biodiversiteit:

- Keuzemaatlat

Tabel 1: Samenvatting meerkosten teeltmaatregelen consumptieaardappel

Kostenpost	Investeringskosten	Jaarlijkse kosten
Gewasbemonstering		€ 200/bedrijf
Nitracheck of N-bemonstering	€ 1.200	€ 200/bedrijf
Driftmaatregelen		€ 50/bedrijf
Waarschuwingssysteem		€ 300/bedrijf
Keuring kunstmeststrooier		€ 50/bedrijf
Aanvoer compost		pm (afh. van OS-gehalte)
Energie (koeling)		pm
Biodiversiteit		pm
Mechanische onkruidbestrijding		pm
Totaal		€ 800+ pm

Subtotaal meerkosten i.v.m. teeltmaatregelen: € 800/bedrijf, exclusief maatregelen op het gebied van compost, energie, biodiversiteit en mechanische onkruidbestrijding. Uitgaande van de gemiddelde oppervlakte PlanetProof aardappelen in 2018 van 23 hectare, belopen de meerkosten van de extra maatregelen dus € 34,80/ha PlanetProof.

¹⁸ Bij auditoren zit er op dit punt nogal eens een verschil in interpretatie van de PP-regels: “als je de balans niet sluitend hebt, dan moet je een PvA maken” of “als je de balans niet sluitend hebt, dan keur ik het af.”

Subtotaal extra uren: 150 uur/bedrijf/jaar= 150 x € 35¹⁹ = € 5250/bedrijf = € 228,3/ha. Dit betreft o.a. scouten van het gewas, extra groenbemesters toepassen en compost aanvoeren (i.v.m. OS-balans), extra schoffelen, administratie, kennis vergaren.

Subtotaal opbrengstderving (teeltvrije zone, oogstmoment vervroegd met name late aardappelen): 5%²⁰ = € 300/ha MK.

Totaal jaarlijkse kosten i.v.m. teeltmaatregelen: € 563 euro/ha PlanetProof.

2.1.3

Meerkosten certificering

De kosten²¹ voor PlanetProof certificering van consumptieaardappelen zijn gebaseerd op:

- gegevens van de 48 gecertificeerde bedrijven met consumptieaardappelen in 2018 (Informatie van SMK)
- de gemiddelde oppervlakte PlanetProof consumptieaardappelen op deze bedrijven bedroeg in 2018 23 ha.
- een auditduur van 3 uur per audit (zo mogelijk gecombineerd met GlobalGAP).
- het eerste jaar 1 á 2 uur extra per audit, i.v.m. onbekendheid van teler met schema.
- het eerste jaar aanmeldingskosten (€250/bedrijf).

Tabel 2: Kosten PlanetProof certificering consumptieaardappel

Kostenpost	Kosten per bedrijf (in €)	Gemiddelde oppervlakte (ha PP)	Kosten/ha (in €)
Audits (2 per jaar)*	865	23	€ 38
Aanmeldingskosten	250	23	
Afdrachten ²²	256	23	€ 11
Totaal	1.371		€ 49

* Bedrag daalt na 2 jaar zonder onvolkomenheden naar 600 euro

¹⁹ KWIN AGV 2015

²⁰ Uitgegaan van 50% vroege en 50% late aardappelen.

²¹ De extra uren voor administratie en voorbereiding audits zijn onder 2.1.2 meegenomen.

²² De jaarlijkse afdracht voor akkerbouwgewassen bestaat uit het starttarief van 100 euro plus 7,50 euro/ha voor de eerste 15 ha en 5,50 euro/ha voor 16-75 ha.

2.1.4 Samengevat

Tabel 3: Meerkosten/meerprijs PlanetProof consumptieaardappel

	Type meerkosten/ meerprijs	Euro/ ha	Cent/kg**
1.	Middelengebruik	€ 245	0,61
2.	Maatregelen in/rond de teelt	€ 563	1,41
3.	Certificering*	€ 49	0,12
	Totaal Meerkosten	€ 857	2,14
4.	PlanetProof-Bonus 15%	€ 128	0,32
	Totaal meerprijs	€ 985	2,46

* In 1^e jaar € 11/ha aanmeldingskosten extra.

** Uitgaande van netto opbrengst van 40.000 kg/ha.

2.2 Appel

2.2.1

Meerkosten duurzaam middelengebruik

Fruittelers maken, afhankelijk van hun voorkeur en de weersomstandigheden, per jaar een keuze voor de inzet van middelen.

Er kan worden gewezen op het feit dat de toegelaten stoffen en methoden gemiddeld genomen duurder zijn dan de niet-toegelaten en aandachtstoffen (die in de gangbare teelt worden gebruikt). Vaak moeten de telers duurdere middelen kiezen om binnen de werkzame stofnorm te blijven; goedkopere middelen zoals de fungicide Captan doen een te grote aanslag op de werkzame stofruimte.

Voorbeeld middelenpakket in de PlanetProof teelt van appels:

- Vaker Serenade en Vacciplant in plaats van Captan en Mancozeb tegen schimmels
- Teppeki en Bacillus thuringiensis in plaats van Calypso en Gazelle tegen bladluizen
- Intensieve monitoring en waarschuwingssystemen zoals RimPRO.
- Als basis van de insectenbestrijding (fruitspint, roestmijt, fruitmot) schrijft het schema een niet-chemische methode voor. In de appelteelt zetten de Milieukeur/PlanetProof telers vanouds feromoonverwarring in, met technieken als Isomate, RAK en Semios. Niet alleen de fruitmot, maar ook vele bladrollers kunnen daarmee jaar in jaar uit onder controle worden gehouden, zo blijkt uit praktijkervaringen. Daarnaast zijn fruitmotvirussen beschikbaar, maar minder effectief. Bij onverhoopte uitbraken kan gecorrigeerd worden met bijvoorbeeld Coragen of Affirm.

Waar het middelenpakket in de gangbare appelteelt wordt begroot op gemiddeld 1.500 euro/ha (8 ha gemiddeld appelareaal; Bron: KWIN) komt het middelenpakket voor de PlanetProof-teelt naar schatting van telers en adviseurs op gemiddeld 20% meer, ofwel 1.800 euro/ha. Totale meerkosten i.v.m. middelengebruik: 300 euro/ha. De kosten van feromoonverwarring zijn 250 euro per ha en daarmee circa 160 euro hoger dan chemische plaagbestrijding.

Subtotaal meerkosten i.v.m. duurzamer middelengebruik: 300-460 euro/ha extra, afhankelijk van de ingezette techniek van feromoonverwarring. Wij gaan in deze quickscan uit van het gemiddelde: 380 euro/ha.

2.2.2

Meerkosten duurzame teeltmaatregelen

In PlanetProof zijn bepaalde maatregelen verplicht of intensiever verplicht dan in de gangbare teelt. De voornaamste maatregelen, voor zover betrekking hebbend op gewasbescherming/bodem:

- Gewasbeschermingsplan (IPM) vooraf (bovenop de gewasbeschermingsmonitor achteraf die wettelijk verplicht is).
- Verplichte gewasbemonstering (kosten ca. 200 euro)
- Verplichte basis van niet-chemische bestrijding van:
 - fruitspint,
 - roestmijt
 - fruitmot (zie boven)
- Norm actieve stof: maximaal 33 kg/ha werkzame stof.
- Driftmaatregelen:
 - Periodieke controle van de spuitapparatuur elke 2 jaar i.p.v. 3 jaar (Normaal in 3 jaar 300 euro = 100 euro/jaar, nu 300/2 jaar=150 euro dus 50 euro extra per jaar).
- Waarschuwingssysteem schurft: RIMpro of DLV-Welte: 150 euro/bedrijf/jaar (overigens zijn dit inmiddels wel courante systemen geworden in de gangbare teelt).
- Positieve organische stof balans²³ (aanvoer vaste mest of compost kóst geld ten opzichte van het ontvangen van geld bij de aanvoer van drijfmest)
- Erfemissiescan (gratis, maar net als andere maatregelen wel extra tijd nodig en bovendien dient ten minste één van de maatregelen die uit de scan voortvloeit te worden opgepakt)

Maatregelen energie:

- Koeling

Maatregelen water:

- Waterplan (tijdsinvestering)
- Registratie watergebruik (tijdsinvestering)

Maatregelen biodiversiteit:

- Keuzemaatlat

²³ Dit hoefde in 2018 nog niet, vanaf 2019 wél.

Tabel 4: Samenvatting meerkosten teeltmaatregelen appel

Kostenpost	Jaarlijkse kosten
Gewasbemonstering	€ 200/bedrijf
Controle spuitapparatuur	€ 50/bedrijf
Waarschuwingssysteem schurft	€ 150/bedrijf
Energie (koeling)	pm
Biodiversiteit	pm
Erfemissiescan	pm
Totaal	€ 400/bedrijf

Subtotaal meerkosten i.v.m. teeltmaatregelen, exclusief maatregelen energie, biodiversiteit en erfemissies: € 400/bedrijf = € 26,7/ha PlanetProof²⁴

Subtotaal extra uren: 160 uur/bedrijf/jaar = 160 x € 35 = € 5.600 /bedrijf = € 373/ha PlanetProof.

Dit betreft o.a. scouten van het gewas, extra schoffelen, uithangen feromoonverwarring, administratie, kennis vergaren.

Totaal jaarlijkse kosten i.v.m. teeltmaatregelen: € 400/ha PlanetProof.

2.2.3

Meerkosten certificering

De kosten voor PlanetProof certificering van appels, gebaseerd op een areaal van 15 ha, zijn hieronder weergegeven in tabel 5.

Tabel 5: Kosten PlanetProof certificering appels

Kostenpost	Kosten per bedrijf (in €)	Gemiddelde oppervlakte (ha MK)	Kosten/ha (in €)
Audits (2 per jaar)*	865	15	58
Aanmeldingskosten	250	15	
Afdrachten ²⁵	400		27
Totaal	1.515		€ 85

* Bedrag daalt na 2 jaar zonder overtredingen naar € 600.

²⁴ In 2018 bedroeg het gemiddelde areaal PlanetProof appelen 15 hectare per bedrijf.

²⁵ De jaarlijkse afdracht voor akkerbouwgewassen bestaat uit het starttarief van 100 euro plus 7,50 euro/ha voor de eerste 15 ha en 5,50 euro/ha voor 16-75 ha.

2.2.4 Samengevat

Tabel 6: Meerkosten/meerprijs PlanetProof appels

	Type meerkosten/ meerprijs	Euro/ ha	Cent/kg**
1.	Middelengebruik	€ 380	0,84
2.	Maatregelen in/rond de teelt	€ 400	0,89
3.	Certificering*	€ 85	0,19
	Totaal Meerkosten	€ 865	1,92
4.	PlanetProof-Bonus 15%	€ 130	0,29
	Totaal meerprijs	€ 995	2,21

* In 1^e jaar € 17/ha extra aanmeldingskosten.

** Uitgaande van netto opbrengst van 45.000 kg/ha verkoopbare appels komen de meerkosten exclusief de PlanetProof-bonus neer op ca 1,9 cent/kg appels.

2.3 Tomaat

2.3.1

Meerkosten duurzamer middelengebruik

PlanetProof werkt met lijsten van verboden stoffen en van aandachtstoffen, waarvoor maluspunten worden gegeven. Telers maken, afhankelijk van hun voorkeur en de plaag- en ziektedruk, per jaar een keuze voor de inzet van middelen. Dat is moeilijk in één uitkomst te vatten. De tomatenteelt verschilt van de buitenteelt omdat er meestal sprake is van eenmalige aanplant waarvan gedurende ongeveer tien maanden wordt 'doorgeplukt'²⁶. Een variant die ook voorkomt is die van een aparte herfstteelt van cherrytomaatjes, die tussen september-december worden geoogst.

De in PlanetProof toegestane stoffen en methoden zijn gemiddeld genomen duurder dan de niet-toegestane en aandachtstoffen. Hieraan moet wel worden toegevoegd dat ook in de gangbare tomatenteelt al op grote schaal gebruik wordt gemaakt van biologische bestrijders.

Voor tomaat onder bedekte teelt is wettelijk slechts een beperkt aantal werkzame stoffen toegestaan voor de gewasbescherming. Hiervan is één stof - imidacloprid – verboden onder PlanetProof. Veel tomatenkwekers hadden dit al vervangen i.v.m. aanvullende eisen voor zuivering van recirculatie water gekoppeld aan die stof of restricties vanuit de afnemer (retail) op gebruik van de stof. Verder geldt voor toepassing van 3 stoffen - thiacloprid, fluopyram, etridiazool – een maluspunt binnen PP. Dit betekent dat ook hier nóg beter wordt gekeken naar inzet van biologische bestrijders als alternatief voor deze drie stoffen, wat vaak duurder is.²⁷

²⁶ Voor paprikateelt geldt dit ook, voor komkommerteelt geldt normaliter dat per jaar 3 x wordt aangeplant: een winter-, zomer- en herfstteelt.

²⁷ Een teler die zowel drie teelten komkommer per jaar zet, als een najaarsteelt tomaat, geeft aan dat in de komkommerteelt PlanetProof tot hogere meerkosten leidt: Hier is een preventieve inzet van extra veel biologische bestrijders echt nodig en dan nog kan het voorkomen dat in de zomer extra chemisch

Overigens zijn deze maluspunten vaak ook te compenseren met bonuspunten door reguliere inzet van predatoren, ophangen extra plakvallen etc.

Daarnaast zijn er nog enkele reinigingsmiddelen die wettelijk wel zijn toegestaan, maar binnen PlanetProof niet. Het gaat dan om ontsmetten van kassen tussen teelten met formaline en van het schoonhouden van het glasdek met fluorhoudende middelen. Hiervoor bestaan alternatieven die soms duurder zijn en bij hardnekkige infecties, die incidenteel optreden (*Clavibacter*), ook minder effectief. In dat laatste geval moet een teler ontheffing aanvragen bij SMK of de oogst voor enige tijd zonder certificaat verkopen.

Inschatting door telers en adviseurs van totale meerkosten i.v.m. middelengebruik komt uit op 25 cent/m² extra ofwel 2500 euro/ha voor extra inzet van biologische bestrijders bovenop de al hoge inzet in de gangbare tomatenteelt.

2.3.2

Meerkosten maatregelen

In PlanetProof zijn bepaalde maatregelen verplicht of intensiever verplicht dan in de gangbare teelt. De voornaamste maatregelen in de tomatenteelt, voor zover betrekking hebbend op gewasbescherming/bodem:

- IPM plan vooraf (bovenop de monitor achteraf die wettelijk verplicht is).
- Verplichte gewasbemonstering: 330 euro/bedrijf.
- Norm actieve stof van 10 kg/ha. Voor tomaat komen bedrijven alleen onder zeer uitzonderlijke omstandigheden boven deze 10 kg/ha uit, zeker omdat het gebruik van ontsmettingsmiddelen bij teeltwisselingen niet mee wordt geteld in deze norm. Deze norm leidt in de tomatenteelt dus zelden tot opbrengstderving of meerkosten.²⁸
- Periodieke spuitcontrole elke 4 jaar i.p.v. 6 jaar (normaal in 6 jaar 300 euro = 50 euro/jaar, nu 300/4 jaar=75 euro dus 25 euro extra per jaar)
- Geen onkruidbestrijdingsmiddelen toegepast op verhardingen, rondom opstanden en rondom percelen: die toepassing was voor veel bedrijven wel gangbaar, dus hier moet een duurdere en of arbeidsintensievere niet-chemische methode in worden gezet.

Maatregelen energie:

- Berekening van broeikasgasemissie (tijdsinvestering)
- Keuzemaatlat: aandeel duurzame energie, is bij grote bedrijven al op orde. Als dit in de toekomst een verplicht onderdeel wordt, vormt dit voor bedrijven die geen mogelijkheden hebben voor geothermie een probleem. (Stroomvoorziening is makkelijk op te lossen zonder fossiele brandstoffen, warmtevoorziening veel lastiger).

gecorrigeerd moet worden of uitval geaccepteerd wordt. Certificeringsinstantie ECAS nuanceert het verschil tussen tomaat- en komkommerteelt: Dit kan deels ook te wijten zijn aan het type kassen i.p.v. het gewas. In de Nederlandse komkommerteelt wordt nog wat vaker gewerkt met oudere kastypen waarin plagen lastiger in de hand te houden zijn.

²⁸ De teler van komkommers en herfstteelt tomaat geeft aan dat ook in komkommer de actieve stofnorm (15,5 kg) geen probleem vormt. Toch leidt bij hem PlanetProof wel tot opbrengstderving in komkommers. Hij schat in dat hij 1 x in de 4 jaar uitval heeft die 1 – 3,50 euro kost per m², dus gemiddeld 2500-8750 euro/ha/jaar. “De derving is lastig te benoemen maar zit hem vooral in maximale residuen (door de retail vastgesteld onafhankelijk van PlanetProof), gebruik van biologische bestrijders in plaats van chemie, waardoor we in de zomerperiode soms achter de feiten aanlopen. Biologische bestrijders werken prima preventief zolang de populatie op peil blijft. Als de bestrijders door heet weer bijvoorbeeld afneemt of minder actief zijn zal de plaag snel toenemen.”

Maatregelen water:

- Registratie watergebruik: gebeurt ook al voor andere doeleinden. Voor bedrijven die lozen: berekenen van N- en P-gehalten. (tijdsinvestering)
- Overige eisen onder PlanetProof komen grotendeels overeen met wettelijke eisen voor recirculatie, ontsmetting en zuivering.

Maatregelen biodiversiteit:

- Keuzemaatlat

Maatregelen verpakkingen:

- Eisen rond verpakkingen leiden soms tot meerkosten (bv in het geval van huidig gebruik metalen clipjes). Meestal wordt verpakt in koelfust/dozen en soms in kunststof (kleine tros- en snoeptomaatjes) waarbij telersverenigingen al verklaringen hebben klaarliggen over stoffen die er vanuit voedselveiligheid niet in mogen zitten.

Maatregelen lichthinder:

- Gaat niet veel verder dan wettelijke eisen, alleen wat langer de schermen dicht doen. In een enkel geval moet een teler zijn doek geheel vervangen omdat hij tot nog toe met een doek werkte waar nog een te groot percentage van het licht doorheen komt.

Subtotaal extra investeringen: 355 euro/bedrijf = 50 euro/ha PlanetProof.²⁹

Subtotaal extra uren: 40 uur/bedrijf/jaar = 40x35 euro = 1400 euro/bedrijf = 200 euro/ha PP.

Subtotaal opbrengstderving = 0 euro voor tomaat.

Totaal i.v.m. extra maatregelen: 250 euro/ha PP

2.3.3

Meerkosten certificering

De kosten³⁰ voor PlanetProof certificering van tomaat zijn gebaseerd op:

- Gegevens van de 36 gecertificeerde bedrijven met tomaten in 2018
- Auditkosten: gebaseerd op schatting van ECAS, waarbij kosten voor auditing na twee jaar zonder onvolkomenheden dalen.
- Het eerste jaar 1 á 2 uur extra per audit, i.v.m. onbekendheid van teler met schema.
- Daarnaast worden er het eerste jaar aanmeldingskosten (€ 250 / bedrijf) betaald.
- Jaarlijks wordt het starttarief van 100 euro + een bedrag per ha als afdracht betaald.

²⁹ Gemiddeld oppervlakte van PlanetProof tomatenteeltbedrijven bedraagt 19 ha, maar dit wordt met name veroorzaakt door twee flinke uitschieters naar boven. Daarom werken we hier met de mediaan van 7 ha.

³⁰ De extra uren voor administratie en voorbereiding audits zijn onder 2.3.2. meegenomen.

Tabel 7: Kosten PlanetProof certificering tomaat

Kostenpost	Kosten per bedrijf (in €)	Gemiddelde oppervlakte (ha MK)	Kosten/ha (in €)	Extra kosten 1 ^e jaar (in €/ha)
Audits (2 per jaar)*	900*	7	129	
Aanmeldingskosten	250	7		36
Afdrachten ³¹	100+115 ³² /ha	7	129	
Totaal			€ 258	€ 36

* Bedrag daalt na 2 jaar zonder onvolkomenheden naar 600 euro.

2.3.4 Samengevat

Tabel 8: Meerkosten/meerprijs tomaat

	Type meerkosten/ meerprijs	Euro/ ha	Cent/kg**
1.	Middelengebruik	€ 2.500	0,50
2.	Maatregelen in/rond de teelt	€ 250	0,05
3.	Certificering*	€ 258	0,05
	Totaal Meerkosten	€ 3.008	0,6
4.	PlanetProof-Bonus 15%	€ 451	0,09
	Totaal meerprijs	€ 3.459	0,69

* In 1^e jaar € 294 per ha.

** Uitgaande van netto opbrengst van 500.000 kg/ha (CBS, afgerond) komen de meerkosten exclusief de PlanetProof-bonus neer op ca. 0,6 cent/kg.

Verder valt op dat door de zeer hoge intensiteit van de tomatenteelt de meerkosten per kilogram tomaten beperkt zijn maar per hectare hoger dan in de aardappel- en appelteelt.

2.4 Over-all inschatting meerkosten

De drie teelten overziend valt op dat de meerkosten voor de gewasbescherming zich per teelt wisselend toespitsen op duurdere middelen en maatregelen. Voor tomaat en in minder mate appel krijgt de teler te maken met een duurder middelenpakket (incl. inzet biologie), voor

³¹ De jaarlijkse afdracht voor akkerbouwgewassen bestaat uit het starttarief van 100 euro plus 7,50 euro/ha voor de eerste 15 ha en 5,50 euro/ha voor 16-75 ha.

³² Tussen de 11-20 ha bedraagt de afdracht 85 euro per ha en vanaf 2 ha 30 euro/ha.

consumptieaardappel vloeit een relatief groot deel van de meerkosten voort uit de teeltmaatregelen, zoals extra (hoogwaardige!) arbeid die nodig is voor scouting, monitoring, risico-inschatting, maken van IPM-plan, etc. De kosten van certificering maken daarentegen maar een relatief klein deel van de meerkosten uit.

In deze quickscan is, zoals eerder toegelicht, nog niet gekeken naar meerkosten die samenhangen met andere thema's in het PlanetProof schema, zoals het maken van een bedrijfswaterplan, Organisch Stof-balans, etc.

Kortom, door het niet meenemen van de kosten die telers maken bij andere thema's, vormen de in dit hoofdstuk ingeschatte meerkosten, zeker in de eerste jaren, een ondergrens.

De meerkosten zullen, na de eerste jaren van meer begeleiding door adviseurs en naarmate de teler ervaring opdoet met PlanetProof, gaan dalen. Ook kan met de PlanetProof-aanpak op den duur de opbrengst zelfs gaan toenemen. Maar, zo benadrukken telers en adviseurs, de omschakeling van gangbaar naar PlanetProof gaat gepaard met – in de tijd afnemende maar niet verdwijnende - meerkosten.

3

Uitbetaling meerprijs

Doorgaans gaat een pleidooi voor extra (bovenwettelijke) verduurzaming van de teelt gepaard met een pleidooi voor een meerprijs voor de teler. Dat geldt niet alleen voor belangenorganisaties als LTO, NFO, Glaskracht en NAV, maar ook voor NGO's als Greenpeace en SNM. In het Regeerakkoord van Rutte III staat te lezen: "De ACM gaat erop toezien dat boeren en tuinders hogere prijzen ontvangen van afnemers die bovenwettelijke eisen stellen, bijvoorbeeld ten aanzien van duurzaamheid en dierenwelzijn". En partijen als ABN/AMRO wijzen op de belangrijke bijdrage van een meerprijs in het proces van verduurzaming (zie kader hierna).

Informatie over de productiewijze en waardeverhogende activiteiten moeten door de hele keten zichtbaar worden. Zo wordt waarde die aan het begin van de keten is toegevoegd vastgehouden tot aan het einde van de keten: de consument. De technologie, zoals blockchain en LCA-methodieken, die dit kunnen ondersteunen ontwikkelen zich in rap tempo. Belangrijker nog dan de ontwikkeling van de technologie is een open houding van ketenpartners. Alleen dan komen mogelijkheden tot verbetering in beeld. (ABN/AMRO, 15/11/2018)

Weliswaar brengen ketenpartijen vaak naar voren dat (meer) leveringszekerheid voor de teler "al van waarde is". Anderzijds hebben de retailers zélf het initiatief genomen om hun AGF-inkoop binnen enkele jaren geheel op het bovenwettelijke PlanetProof niveau te brengen. Er is dus van beide kanten belang bij een financiële waardering van de bovenwettelijke inspanning.

Kijken we naar de gewenste omvang van de meerprijs, dan gaat het om:

- a) de meerkosten die voortvloeien uit de duurzamere teelt, incl. de risico's van onder meer opbrengstderiving,
- b) een bonus om de teler (1) aan te moedigen en te belonen voor de stap om onder PlanetProof te gaan telen, (2) tegemoet te komen in extra opleiding en informatievergaring, ook van personeel, en (3) het risico dat onder PlanetProof geteeld product door omstandigheden (bijv. verkeerde sortering) gangbaar moet worden verkocht.³³

³³ Ook de toeslag voor Beter Leven-varkens bestaat uit twee delen: een vaste vergoeding van de meerkosten en een markttoeslag. Het laatste element is overigens onderhandelbaar.

Wie betaalt of betalen de meerprijs van de teler?³⁴ In eerste instantie is de keten de logische partij die de meerprijs betaalt. De eerste schakel ná de teler is vaak de leverancier van de retail; dat kan een telersorganisatie zijn (coöperatief) of een private handelspartij. Zo mogelijk zal deze partij de meerprijs vervolgens in rekening brengen bij de volgende schakel, veelal de retailer of een inkooporganisatie. Tenslotte zal de retailer wel of niet deze meerprijs (deels) doorberekenen aan de klant, de consument. Belangrijk is, omgekeerd, dat een meerprijs die de klant betaalt ook naar verhouding bij de teler terecht komt.

In de gesprekken met telers werd naar voren gebracht dat behalve de keten ook de overheid een rol kan spelen in de meerprijs voor bovenwettelijke inspanningen. Een voordeel van PlanetProof-certificering voor de overheid is de toegenomen borging van wettelijke bepalingen op gecertificeerde bedrijven. Beperkte handhaving door gebrek aan capaciteit van overheidsinstanties wordt nu immers aangevuld door een jaarlijkse controle/auditing door de certificatie-instellingen.

Hoe wordt de meerprijs uitbetaald? Gaat dat via een prijsopslag of opcenten? Via een bedrijfstoeslag? Op welke wijze kan voorkomen worden dat de meerprijs ‘oplost’ in de prijsvorming in de keten, en daardoor niet naar verhouding bij de teler terecht komt?

In de gesprekken kwam een aantal opties langs:

1. **PlanetProof productpremie**

De systematiek van een directe premie bovenop de uitbetaalprijs per kg wordt toegepast in de zuivel (bijv. Weidemelk) en de vleessector (Beter Leven) maar ook in de plantaardige sector (GlobalGAP). Indien er sprake is van een transparante prijsvorming (zoals in de zuivel) kan de premie ook transparant en geborgd worden uitbetaald. In de AGF-sector is daarentegen sprake van een niet-transparante prijsvorming van meestal 1-op-1 onderhandeling.³⁵ Zo wordt de GlobalGAP premie in de praktijk van telers niet ervaren als een premie bovenop een ‘basisprijs’ maar ‘verstopt’ in de uiteindelijke productprijs. Dit maakt deze optie weinig geschikt voor de uitbetaling van een meerprijs voor PlanetProof in de AGF-sector.

2. **PlanetProof-hectarepremie**

Door een PlanetProof-hectarepremie vanuit de keten, transparant en voorafgaand aan het teeltseizoen, dus onafhankelijk van de productie/ha, worden de risico's verdeeld over de teler en de afnemer. Dat is daarmee een goede prikkel voor de teler om de stap naar PlanetProof-telen daadwerkelijk te zetten én voort te zetten. De hoogte van de hectarepremie kan worden gebaseerd op de gemiddelde hectareopbrengst van het betreffende gewas op de PlanetProof-percelen van de laatste 3 jaar x meerkosten+bonus/kg.³⁶

3. **Combinatie van bonus en hectaretoeslag**

Er is ook een combinatie mogelijk van een beperkte hectarepremie voorafgaand aan het teeltseizoen en een bonus per geleverde kilo ná de oogst. Daarmee wordt het risico wat meer gelegd bij de teler maar blijft sprake van een belangrijke prikkel voor de teler om de stap naar PlanetProof te zetten.

³⁴ De tussenhandel én de retail zullen ook meerkosten hebben, zowel i.v.m. de certificering als omdat partijen gescheiden moeten worden gehouden, kleiner zijn, extra transportkosten etc. In deze quickscan is daar niet verder naar gekeken, maar het betekent wel dat de meerkosten aan het eind van de keten hoger zijn. Als dan de gedachte van BLOCK-chain ergens relevant lijkt, is het hier wel.

³⁵De handelsstructuur in de AGF-sector kan verbeeldend worden getypeerd als een ‘spaghetti-structuur’.

³⁶ Deze systematiek is in 2018 bijvoorbeeld toegepast door coöperatie Agrico voor de consumptieaardappel-teelt. Agrico rekent de meerprijs door aan de afnemers.

4. Fiscale stimulering vanuit de rijksoverheid

(Een deel van) de meerprijs zou ook via de publieke middelen kunnen worden uitgekeerd. Gedacht zou kunnen worden aan een vaste fiscale aftrekpost voor elke gecertificeerde PlanetProof hectare, eventueel voor een beperkte periode. Een andere vorm is een (tijdelijke) subsidie per hectare.³⁷

Voordeel is dat de meerprijs pre-competitief wordt, dus ketens en retailers kunnen elkaar niet beconcurreren c.q. telers tegen elkaar uitspelen. Nadeel is dat de burger betaalt en niet de meest logische partij, de consument. Anderzijds, de voordelen van PlanetProof vallen bij uitstek in het publieke domein: schoner water, schonere bodem, meer biodiversiteit, etc.

5. Meerprijs in natura

Hoewel het veel voeten in de aarde heeft, kan (een deel van) de meerkosten ook in natura worden uitgekeerd, doordat bijvoorbeeld leveranciers (tussenschakels) bepaalde middelen (bijv. predatoren) beschikbaar stellen aan PlanetProof-telers, of relevante software, zoals waarschuwingssystemen. Ook zaad of pootgoed zou kunnen worden vergoed.

Verder zou ook advisering door onafhankelijke PlanetProof-adviseurs kunnen worden vergoed.

6. Bedrijfsvergoeding

Een volgende optie is het uitkeren van een standaard bedrijfsvergoeding, losgekoppeld van de specifieke meerkosten. Deze vorm, uitgekeerd door de afnemende ketenpartij, kan - afhankelijk van de hoogte van de vergoeding - als een sterke binder van de teler aan een specifieke afnemer fungeren.³⁸

Samenvattend, zie tabel 9 hieronder:

Tabel 9: Samenvatting systemen uitbetaling meerprijs

Stelsel	Grondslag	Randvoorwaarden	Wie risico?	Opmerking
Productpremie	Per kg product	Transparante prijsvorming	Teler	Transparantie ontbreekt in AGF -> niet haalbaar
Hectarepremie	Per ha		Afnemer en teler	
Combi	Beide	Transparante prijsvorming	Afnemer en teler	Transparantie ontbreekt
Fiscale stimulering	Per ha		Geen risico voor afnemer of teler	
Natura	Per ha of per bedrijf			Bevordert vaste relatie teler en afnemer
Bedrijfsvergoeding	Per bedrijf			

³⁷ Opname van PlanetProof teelt op de MIA- of Vamil-lijst ligt niet direct voor de hand omdat die lijsten zijn gericht op concrete investeringen.

³⁸ Dit lijkt op de zgn. loyaliteitspremie die McCain jaren geleden extra betaalde aan telers die ten minste 60% van hun aardappelen leverden aan McCain.

In de discussie met de telers kwam duidelijk een voorkeur voor **optie 2** (hectarepremie) naar voren. De risico's zijn dan goed afgedekt én verdeeld over de partijen. Telers weten vooraf waar zij aan toe zijn, maar ook de ketenpartijen. Al zullen die met het oog op onzekerheid over de definitieve oogstbrengrange moeten inbouwen. Aanvullend kan de overheid (gezien haar grote belang bij verduurzaming, o.a. op het gebied van waterkwaliteit) fiscaal stimuleren.

4

Slotwoord

Naarmate telers langer volgens PlanetProof werken, vertrouwder raken met de geïntegreerde gewasbescherming en meer succesvol gebruik maken van robuustere gewassen, groene gewasbescherming, etc. wil dat niet per sé zeggen dat de kosten dalen. IPM kost vaak meer tijd, groene middelen zijn veelal duurder. En er is altijd het risico dat in een moeilijk seizoen de producten niet onder PlanetProof verkocht kunnen worden (bijvoorbeeld omdat de werkzame stofnorm overschreden moet worden) of eerder moeten worden geoogst om binnen de norm te blijven, met een lagere opbrengst als gevolg.

Dit wéten de telers en bijeen genomen vormt het een drempel voor omschakeling naar PlanetProof. Om telers ‘mee te nemen’ over zo’n drempel, is een meerprijs – zeker in de eerste jaren – een belangrijk instrument.

Bovendien, omschakeling naar PlanetProof doet een teler niet voor 1 of 2 jaar. Criteria als een organische stofbalans en inzet van meer biologische middelen in de gewasbescherming betekenen een investering over meerdere jaren. Tegen die achtergrond is de vraag hoe de meerprijs-systematiek vast te houden in de toekomst cruciaal.

Aanbevelingen aan het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV):

Ten eerste: zet PlanetProof in het zonnetje. Hoewel PlanetProof-certificering in eerste instantie een privaatrechtelijke aangelegenheid is, waarbij ketenpartners met elkaar geborgde afspraken maken, is het resultaat wel degelijk van publiek, maatschappelijk belang. Bodem, lucht en water worden er schoner van, op energie wordt bespaard, biodiversiteit neemt toe.³⁹ Ook de overheid, als hoeder van ons leefmilieu, heeft belang bij groei van dit duurzame certificaat. Bovendien is dit ook een concrete kans voor LNV om de beleidsambitie ‘versterking van de positie van de primaire producent in de keten’ handen en voeten te geven.

³⁹ PlanetProof scoort als één van de topkeurmerken op de Keurmerkenwijzer van Milieu Centraal: “On the way to PlanetProof vereist ‘geïntegreerde teelt’: die houdt milieubelasting minimaal door meststoffen en bestrijdingsmiddelen zo efficiënt mogelijk te gebruiken. Er is veel aandacht om landschapsbeheer en natuurbeheer te combineren met productie. On the way to Planet proof heeft een brede benadering van verduurzaming van producten en diensten. De criteria hebben betrekking op de hele levenscyclus van het product of de dienst. Duurzaamheidsthema’s waar eisen aan gesteld worden zijn onder meer: Energie en klimaat, Water, Gewasbescherming, Biodiversiteit en landschap. ...Er is onafhankelijke controle door geaccrediteerde partijen.”

Ten tweede: bied zelf ondersteuning. Verken de mogelijkheden om, zoals hierboven beschreven, in de sfeer van fiscale en subsidiearrangementen bij te dragen aan de vergoeding van de meerkosten van telen onder PlanetProof.

Ten derde: verdiep het onderzoek. In deze quickscan is noodgedwongen een analyse gemaakt op hoofdlijnen. Het is belangrijk dat deze analyse verder wordt verdiept, bijvoorbeeld in het kader van het PPS-onderzoek Echte en Eerlijke Prijs. Anderzijds: kijk uit dat het beste niet de vijand wordt van het goede. Het willen uitrekenen van precieze kosten tot ver achter de komma kan gemakkelijk leiden tot het missen van het momentum voor een belangrijke verduurzaming.

CLM Onderzoek en Advies

Postadres

Postbus 62
4100 AB Culemborg

Bezoekadres

Gutenbergweg 1
4104 BA Culemborg

T 0345 470 700
F 0345 470 799

www.clm.nl